

בס"ד. שיחת ליל ג' דחווה"מ סוכות, ה'תשי"ג.

— הקהל —

בלתי מוגה

א. בהוספה על הענין דשמחת בית השואבה שבחג הסוכות בכל שנה, ניתוסף בחג הסוכות בשנה זו — מוצאי שנת השמיטה — גם הענין ד"הקהל", כמ"שי' "מקץ שבע שנים במועד שנת השמיטה בחג הסוכות .. הקהל את העם וגו'".

ובחג הסוכות גופא ה' הענין ד"הקהל" (לא ביו"ט עצמו, אלא) ב"מוצאי יו"ט הראשון של חג" ² "שהוא תחלת ימי חולו של מועד" ³ — אם מפני שלא היו יכולים לעשות זאת ביו"ט עצמו, או שמלכתחילה החיוב דהקהל הוא "בתוך המועד" (בחול המועד) דוקא ⁴.

ובזה גופא — לא ברור אם "הקהל" ה' צריך להיות ביום דוקא, או שה' במוצאי יו"ט בלילה ⁵, דכיון שלא ה' בזה ענין של עבודה, כי אם קריאת פרשיות התורה בלבד [ובפרט שהקריאה בתורה לא היתה בהמקום שבו עמד המזבח, אלא בעזרת נשים, והקריאה לא היתה ע"י כהן, אלא ע"י המלך (ולכמה דעות) ⁶, אם אין שם מלך (כמו קודם זמנו של שאול שה' "מלך ראשון" ⁷), קורא גדול הדור] — לא חל על זה הלימוד שכל עניני העבודה במקדש צריכים להיות ביום דוקא ⁸.

ולכמה דעות ⁴ — הנה גם אם מאיזו סיבה שתה' לא קיימו מצות הקהל ביום ראשון של חול המועד, יכולים לקיימה גם בימי חול המועד שלאח"ז.

ב. במצות הקהל ⁹ יש ענין שבו חלוקה מצוה זו מכל שאר המצוות:

בהנסמן בלקו"ש חל"ד ע' 189 הערה 20.
 (7) ויק"ר פכ"ו, ז.
 (8) מגילה כ, ב. רמב"ם הל' מעשה הקרבנות רפ"ד.
 (9) תוכנה של שיחה זו — נכלל (בשילוב עוד כמה שיחות) בלקו"ש ח"ט ע' 363 ואילך. חכ"ד ע' 200 ואילך. ולשלימות הענין — באה כאן השיחה בשלימותה, כפי שנערכה ע"פ סרט-הקלטה (המור"2).

(1) וילך לא, יו"ד-יב.
 (2) סוטה מא, א (במשנה).
 (3) רמב"ם הל' חגיגה פ"ג ה"ג.
 (4) ראה אנציק' תלמודית ערך הקהל (ע' תמז). וש"נ.
 (5) ראה אנציק' תלמודית שם. וראה גם לקוטי לוי"צ אג"ק ס"ע רס. "רשימות" חוברת קסח ע' 8.
 (6) ראה אנציק' הנ"ל (ע' תמד). וראה גם

כל המצוות — חייבים בהם רק בעלי דעה, זכר בן י"ג שנה, ונקבה בת י"ב שנה.

וגם מצות חינוך שקשורה עם קטנים — הרי אע"פ שמצות החינוך מוטלת על האב (שהרי מקבל החינוך הוא קטן שאינו חייב במצוות), מ"מ, אין זה שייך בקטן שאין בו דעה לגמרי, כי אם בקטן שהגיע לחינוך דוקא, בן חמש שנים או בן שש שנים¹⁰, שאף שאינו בר דעת ממש (שיש לו דעה גדולה), מ"מ, יש לו דעת עכ"פ במדה כזו שיוכל לקבל את החינוך שנותנים לו.

והיוצא מן הכלל היא מצות הקהל — שבה נאמר "הקהל את העם האנשים והנשים והטף"¹¹, שמצוה להביא להקהל גם את ה"טף", וטעם הדבר — לא מצד ענין החינוך, שאז ישנה ההגבלה שצריך להיות קטן וקטנה שהגיעו לחינוך דוקא, אלא כמארז"ל¹¹ "אנשים באים ללמוד, נשים באות לשמוע, טף למה באין — כדי ליתן שכר למביאייהו", ובמילא אין בזה ההגבלה שצריכים להיות ראויים לחינוך, שהרי ה"שכר למביאייהו" אינו נוגע לחינוך דהקטן.

ולכן, מסקנת כו"כ אחרונים¹² שבנוגע ל"טף" ד"הקהל" אין הגבלה של שנים; אם הוא ולד של קיימא, שכלו חדשיו, ויצא מכלל נפל (לאחר ל' יום)¹³ — הרי הוא בכלל הציווי "הקהל את .. ה"טף".

ועוד זאת, שכיון שהבאת הטף היא כדי ליתן שכר למביאייהם (ולא מצד חינוך), הנה לכמה דעות¹⁴ נכלל בזה גם קטן כזה שגדול דוגמתו פטור מהקהל (כמו חרש, סומא וכיו"ב), אע"פ שבנוגע לגדול אמרו שכל הפטור מן הראי' (אם מפני שאין לו קרקע¹⁵, או מפני שהוא זקן שאינו יכול להלך ברגליו, או מחוץ לארץ¹⁶) פטור מהקהל¹⁷ — דכיון שהחיוב הוא על המביא (אלא שהוא צריך להביא את הקטן), הרי בנוגע להקטן עצמו אין שום הגבלות, וצריך רק להיות ולד של קיימא.

ואופן חיוב הבאת הטף הוא — שצריכים להביאם לבית המקדש שיהיו נוכחים בעת קריאת פרשיות התורה:

13) מנתח חינוך מצוה תריב. וראה מכתב ל' תשרי תשמ"ז הערה ד"ה והטף (התועדויות תשמ"ז ח"א ע' 457).
14) מנח"ח שם. שפת אמת חגיגה שם.
15) פסחים ת, ב.
16) ראה תוד"ה מאלי' — שם ג, ב.
17) רמב"ם הל' חגיגה פ"ג ה"ב.

10) ראה אנציק' תלמודית ערך חנוך ס"ג (ע' קסח). וש"נ.
11) חגיגה ג, סע"א. הובא בפרש"י עה"פ וילך לא, יב.
12) ראה רמב"ן ואוה"ח וילך שם, יג. גו"א (לפרש"י עה"ת) שם, יב. חדא"ג מהרש"א לחגיגה שם.

כיון שהטף באים רק "כדי ליתן שכר למביאייהן", הי' מספיק לכאורה להביאם להר הבית, ולא נוגע להביאם דוקא למקום שבו קורין פרשיות התורה. ואעפ"כ, החיוב דהקהל הוא באופן שגם הטף צריכים להיות נוכחים בעת קריאת פרשיות התורה — שהרי הכתוב כולל את כולם יחד: "האנשים והנשים והטף", ומסיים "למען ישמעו ולמען ילמדו" — אע"פ שמדובר גם אודות תינוק קטן שאינו שומע ואינו מבין! ומזה מוכח שהענין ד"הקהל" נוגע ("רירט אָן") במקום (דרגא) שלמעלה מהגבלות, שלכן שייך גם לקטן שלא הגיע לחינוך.

וכללות הענין דהקהל הוא — כלשון הכתוב¹⁸ — "ליראה את ה' אלקיכם גו'", לעורר יראת שמים, עי"ז שהמלך או גדול הדור קורא באזני כל העם, "האנשים והנשים והטף", "פרשיות שהן מזרזות אותן במצות ומחזקות ידיהם בדת האמת"¹⁹: "מתחלת אלה הדברים עד שמע, ושמע והי' אם שמוע, עשר תעשר וכו"²⁰.

ועפ"ז יובן דיוק נוסף במצות הקהל — שאף שע"פ משמעות לשון הכתוב הי' חיוב המצוה צריך להיות מוטל על מי שיש בכחו להקהיל, על המלך או על ב"ד, שהם חייבים להקהיל את האנשים והנשים והטף [שהרי בפסוקים שלפנ"ז נאמר "ויקרא משה ליהושע גו"²⁰, "ויכתוב משה את התורה הזאת ויתנה אל הכהנים בני לוי גו' ואל כל זקני ישראל"²¹, "ויצו משה אותם לאמר גו' הקהל את העם וגו'"], מ"מ, מצינו במפרשים שמבארים את פרטי המצוה, שזהו ציווי שמוטל על כאו"א מהאנשים והנשים שיבואו למעמד דהקהל²².

ג. ויש להוסיף ולבאר הטעם שמצות הקהל היא במוצאי שנת

השמיטה:

בשנת השמיטה נאמר²³ "ושבתה הארץ שבת לה", היינו, שבמשך השנה כולה לא עסקו בני"י בכל המלאכות דחרישה זריעה וקצירה כו', שמקשרים את האדם עם גשמיות ארציות וחומריות, ובמילא היו מנותקים מענינים גשמיים וחומריים שלא בערך יותר מהניתוק שישנו בשאר השנים.

במשך ששת השנים שבהם עוסקים בעבודת האדמה — נרגשת בעלותו של האדם: הוא החורש, הוא הזורע והוא הקוצר, ובמילא הרי הוא

(22) ראה בהנסמן בלקו"ש ח"ט ע' 367

הערה 41.

(23) בהר כה, ב.

(18) שם, יג.

(19) רמב"ם שם ה"א.

(20) לא, ז.

(21) שם, ט.

בעה"ב על היכול שאוסף מהשדה וכרם — "ואספת דגנך ותירושך ויצהרך"²⁴ — בעלות שנוגעת גם לחיוב תרומות ומעשרות, כיון שהתבואה והפירות שייכים אליו. ואילו בשנת השמיטה ישנה גזירת מלך — "אפקעתא דמלכא"²⁵ — שהתבואה והפירות הם הפקר לכל, ואין כאן אלא בעלותו של הקב"ה.

זאת ועוד: צמיחת התבואה במשך ששת השנים שבהם עוסקים בעבודת האדם היא — לכאורה — מנהגו של עולם, שנמשך כבר יותר מחמשת אלפים שנה, הן אצל בני"י, והן — להבדיל — אצל אומות העולם. ואילו בשנת השמיטה שבה שובתים מעבודת האדמה ע"פ ציווי הקב"ה, נראית בגלוי ברכתו של הקב"ה בצמיחת התבואה והפירות, כמ"ש²⁶ "וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית הן לא נזרע ולא נאסוף את תבואתנו, וצויתי את ברכתי לכם בשנה הששית ועשת את התבואה לשלש השנים" — למעלה מהטבע.

ונמצא, שבשנת השמיטה היו בני"י צריכים להתעורר — ובודאי התעוררו — ביתר שאת וביתר עוז בכל הקשור להרגשת בעלותו של הקב"ה על כל הארץ וברכתו בכל הענינים הגשמיים.

ולכן, כאשר יוצאים משנת השמיטה להשנה שלאחרי' שבה יתחילו שוב לעסוק בכל הענינים ד"זרע וקציר גו"²⁷ — לפי שכן הוא רצונו של הקב"ה — יש צורך בהקדמה והבהרה, ששום דבר לא משתנה בבעלותו של הקב"ה בעולם, והיא בתקפה כמו בשנת השמיטה.

וזהו תוכן קריאת פרשיות התורה בהקהל שבמוצאי שנת השמיטה — שהתחלת השנה שבה עוסקים במלאכות גשמיות היא: "שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד"²⁸, "והי' אם שמוע תשמעו וגו"²⁹, שענינם של פרשיות אלו הוא קבלת "עול מלכות שמים" ו"עול מצוות"³⁰,

ובהמשך לזה — "ואספת דגנך ותירושך ויצהרך", היינו, שגם אסיפת התבואה והפירות (כללות כל הענינים הגשמיים) תלוי' ב"והי' אם שמוע תשמעו וגו'",

ועד ל"עשר תעשר"³¹ — שיהודי פועל בעצמו ענין של מסירת

(28) ואתחנן ו, ד.

(29) עקב יא, יג.

(30) ברכות רפ"ב.

(31) פ' ראה יד, כב.

(24) עקב יא, יד.

(25) לשון הגמרא — ב"מ לט, רע"א. קו,

א. קט, א.

(26) בהר כה, כ"כא.

(27) נח ח, כב.

נפש, ליטול דבר שהתייגע עליו בשביל "חיי נפשו"³², וליתנו לצדקה, ללא שום תכלית.

ד. ובמוצאי שנת השמיטה גופא — הזמן דהקהל הוא בחג הסוכות דוקא:

איתא במדרש³³ שחג הסוכות נקרא "יום הראשון", להיותו "ראשון לחשבון עונות", כי, ביוהכ"פ מוחל הקב"ה על כל העונות, "ומיום הכפורים עד החג כל ישראל עסוקין במצות, זה עוסק בסוכתו וזה בלולבו", והאפשרות הראשונה לענין של עון ח"ו היא — בחג הסוכות, "ראשון לחשבון עונות", לפי שבו שייכים יותר לעניני עוה"ז.

ולכן, כאשר יוצאים מיו"ט לחול המועד, שבו מותר לעסוק במלאכה, כולל גם מלאכת האדמה, בדבר האבד³⁴ — הרי זה הזמן המתאים להקהיל את העם ולקרות באזניהם פרשיות התורה שמעוררות על אחדות השם כו', בתור הקדמה לסדר העבודה של השנה שלאחרי שנת השמיטה שבה עוסקים בעבודת האדמה.

ה. עפ"ז מובן גדול החשיבות והמעלה של מצות הקהל — שהיא "עמוד חזק וכבוד גדול בדת"³⁵.

וזהו גם הטעם לקריאת פרשיות התורה בהקהל ע"י המלך דוקא — כי, ענינו של המלך הוא "אשר יוציאם ואשר יביאם"³⁶, היינו, להוציא את בני"י ולהנהיגם במלחמה בעוה"ז נגד העינים הלא טובים, ולהשיבם בשלום ממלחמה זו, ולכן, צריך הוא — ועד"ז גדול הדור — לעורר את כלל ישראל, מגדול ועד קטן, "ליראה את ה' .. כל הימים". ובענין זה נכללים לא רק "האנשים והנשים", אלא גם "הטף", ואפילו טף שלא הגיעו לחינוך:

אף שאינם ראויים עדיין לקבל ענין של חינוך, מ"מ, צריכים להביא גם אותם למעמד של רבים מבנ"י שמתעוררים ליראת שמים,

כי, במעמד כזה השראת השכינה היא ביתר שאת וביתר עוז, כמארז"ל³⁷ "אכל ב' עשרה שכינתא שריא", ועאכו"כ כאשר העשרה (כל המתאספים יחדיו) עוסקים בעניני תורה ויראת שמים,

(35) חינוך מצוה תריב (בסופה).

(36) פינחס כו, יז.

(37) סנהדרין לט, א.

(32) ראה תניא פל"ז (מח, סע"ב).

(33) תנחומא אמור כב. ויק"ר פ"ל, ז.

(34) רמב"ם הל' יו"ט פ"ז ואילך. טשו"ע

או"ח סתק"ל ואילך.

— וכדאיתא³⁸ על זה המשל מאדם הרואה צדיק המתפלל ושופך נפשו לפני ה', שהראי' ("צוקוקן זיך") כשלעצמה, גם אם הרואה אינו עושה שום דבר, פועלת על האדם הרואה לכל-הפחות בדרך מקיף — כך, שפעולת המעמד ד"הקהל" היא ענין שאינו קשור עם שכל והבנה, ולכן הפעולה היא גם על הטף שלא הגיעו לחינוך — מצד נקודת היהדות שהיא בשלימותה אצל כאו"א מישראל.

ו. וענין זה מהוה לימוד ומוסר השכל אלינו:

ובהקדמה — שאע"פ ששמיטת קרקעות לא היתה נוהגת בחוץ לארץ אפילו בזמן שביהמ"ק הי' קיים³⁹, ועאכו"כ בזמן הזה, מ"מ, גם בזמן הזה ואפילו בחוץ לארץ נשארה שמיטת כספים⁴⁰, ועוד זאת, שגם בנוגע לשמיטת קרקעות שאינה נוהגת עתה, ישנו הענין הרוחני שבמצוה זו⁴¹, והמוסר השכל שלמדים ממנה, שענין זה הוא בשלימותו בכל מקום ובכל זמן, וביתר שאת — בבוא הזמן המיוחד שבו היו מקיימים מצוה זו.

ולכן, במוצאי כל שמיטה ושמיטה, בכל זמן ובכל מקום שבו נמצאים בני", תובעים מיהודי — וכיון שתובעים ממנו הרי זה סימן שיש לו כחות לפעול זאת — שאע"פ שמחר יוצא הוא לרחוב לעסוק בענינים גשמיים וחומריים, מ"מ, יפעל בעצמו, וגם ברחוב ובענינים הגשמיים, שכאשר יתעסק עמהם ויעשה אותם כדבעי למיעבד, יוכל לזכור בשעת מעשה ש"שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד", וידע ש"ואספת דגן ותירושך ויצהרך" תלוי ב"והי' אם שמוע תשמעו".

ואין זה ענין שקשור עם ארץ ישראל דוקא, או עם קיומו של ביהמ"ק — שהרי הפרשיות שמע והי' אם שמוע נאמרים בכל מקום ובכל זמן פעמיים בכל יום, אלא שבזמן ד"הקהל", שיש צורך בהתעוררות מיוחדת, מוסיפים וקורין אותם באופן מיוחד ביותר — ע"י המלך או גדול הדור, ובמעמד כל ישראל, האנשים והנשים והטף, כנ"ל. וזוהי גם ההוראה בנוגע להפעולה על הזולת — "הקהל את העם האנשים והנשים והטף" — מבלי להתחשב במעמדו ומצבו של הזולת, שכן, נקודת היהדות היא בשלימות אצל כאו"א מישראל, אפילו קל

(40) רמב"ם שם פ"ט ה"ג. טושו"ע חו"מ

ר"ס סז. שו"ע אדה"ז ה' הלואה סל"ד.

(41) ראה גם לקמן סי"ד.

(38) ראה תו"א מקץ לג, סע"ד.

(39) ירושלמי שביעית רפ"ו. רמב"ם ה' שמיטה ויובל פ"ד הכ"ה. וראה לקוטי לוי"צ

אג"ק ע' רמז.

שבקלים, ולכן, לכל לראש צריכים למושכו ("אריינשלעפן אים") למסיבה של יהודים שבה מדברים אודות יראת שמים, וזו תהי' התחלה טובה שסוכ"ס יפעל הדבר בו ("עס וועט אים דערנעמען") עד שיבוא למעמד ומצב ד"ליראה את ה'".

ובזה גופא יכולה להיות הפעולה בכמה אופנים⁴², והדרך הטובה ביותר — מתאים לרצונו של הקב"ה שהוא עצם הטוב וטבע הטוב להיטיב⁴³ — כשנעשית בקו של שמחה.

וזוהי המעלה היתירה במסיבה של יראת שמים שנעשית בחג הסוכות (שאז הוא הזמן דמצות הקהל), שנוסף על היותו אחד מג' הרגלים שענינם "מועדים לשמחה", יש בו "שמחה יתירה"⁴⁴ — שמחת בית השואבה, עלי' אמרו⁴⁵ "מי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו".

וגודל השמחה שבחג הסוכות מהוה תוספת כח לכאו"א שההתעסקות בכהנ"ל תהי' בנקל יותר ומתוך נעימות יותר ("געשמאָקער"), ובמילא גדול יותר החיוב המוטל על כאו"א להתעסק בענין זה, עכ"פ באופן ד"פתחו לי כחודה של מחט"⁴⁶, וכאמור, מבלי להתחשב במעמדו ומצבו של הזולת, גם אם נדמה לו שפלוני הוא במעמד ומצב של קטן שלא הגיע לחינוך, וגם אם ינסו לחנך אותו לא יועיל הדבר — שכן, "בהדי כבשי דרחמנא למה לך"⁴⁷; עליך לעשות כל התלוי בך להביאו למסיבה של יראת שמים, וכל השאר יעשה כבר הקב"ה, ובודאי שסוכ"ס יפעל הקב"ה ש"יעשו כולם אגודה אחת לעשות רצונך בלבב שלם"⁴⁸.

* * *

ז. בנוגע⁴⁹ לענינו של מלך — שהוא הקורא פרשיות התורה בהקהל — אודותיו נאמר⁵⁰ "שום תשים עליך מלך" — ידועה השאלה⁵¹:

49 שיחה זו נדפסה בלקו"ש חכ"ד ע' 104 ואילך, ובמהדורא זו ניתוספו — בחצאי ריבוע, ובהערות — כו"כ פרטים מהנחה בלתי מוגה (המו"ל).
50 פ' שופטים יז, טו.
51 אברבנאל פ' שופטים "הספק העשירי". ושם לאח"ז מביא תי' כו"כ מפרשים, עיי"ש. כלי יקר פ' שופטים עה"פ. רד"ק שמואל"א ח, ה. וראה סנהדרין כ, ב. רמב"ם הלי' מלכים פ"א ה"ב. ועוד.

42 ובלשוון הכתוב (משלי ל, ח) "ראש ועושר גו" — באופן של עניות או באופן של עשירות, וכיו"ב.
43 ראה בהנסמן בלקו"ש חכ"ד ע' 334 בהערה ד"ה מספרי.
44 רמב"ם הלי' לולב פ"ח ה"ב.
45 סוכה נא, סע"א (במשנה).
46 ראה שהש"ר פ"ה, ב [ב].
47 ברכות יו"ד, סע"א.
48 נוסח התפלה דימים הנוראים.

כאשר בני" ביקשו משמואל הנביא "תנה לנו מלך", הי' מאד לא מרוצה מזה⁵², וגם הקב"ה אמר לו "כי אותי מאסו גו"⁵³. — ולכאורה, הרי זו מצוה שהקב"ה צוה לישראל? ובפרט ע"פ מאמר חז"ל⁵⁴ "ג' מצוות נצטוו ישראל בכניסתן לארץ, להעמיד להם מלך כו" — שמזה מובן שזוהי מצוה נעלית ביותר, ואפילו מהמצוות התלויות בארץ.

וגם, אם תביעתם למלך באותו זמן היתה דבר בלתי רצוי — למה צוה אז הקב"ה לשמואל הנביא לוותר לבני" ולמנות להם מלך?

ה. בחסידות⁵⁵ מבואר בזה, שהמכוון במינוי מלך הוא בשתי אופנים (זה למעלה מזה):

(א) טעם פשוט, כי (בלשון המשנה⁵⁶) "אלמלא מוראה (של מלכות) איש את רעהו חיים בלעו" — שהמלך ינהיג ויפעל שהנהגת אנשי המדינה תהי' כראוי. אפילו כאשר השכל מבין שצריכים להתנהג כדבעי, אין זה מספיק, כיון ש"העין רואה והלב חומד וכו"⁵⁷ — ולכן יש צורך ביראת המלך, שפועלת שיתנהגו בדרך הישר.

(ב) כאשר המצב הוא שהמוח שליט על הלב בתמידיות — אין הכרח במינוי מלך לענין האמור; אבל, ישנם ענינים כאלה שהעם אין לו דעת להבין כיצד צריכים להתנהג בהם, אלא רק המלך — מצד מעלתו ש"משכמו ומעלה גבוה מכל העם"⁵⁸ — מבין אותם, ונותן פקודות כיצד להתנהג, ואנשי המדינה עושים כן בגלל ציווי המלך.

וזוהו ענין מינוי מלך (בפנימיותו ובשרשו) אצל עם ישראל — שהאדון והמלך שלהם הוא הקב"ה⁵⁹, והמלך בשר ודם שנתמנה, הוא הממוצע שמגלה מלכותו ית' לבני":

בני" מצד עצמם — מאמינים, מבינים ומרגישים שהחיות שלהם נמשכת ובאה מ(מלכותו של) הקב"ה, וענין זה צריך לעורר אצלם את

52) ש"א שם, ו. וראה שם יב, יב ואילך. ע' תיד-טו. ועוד.

53) שם, ז.

54) סנהדרין שם. ספרי פ' ראה (יב, יו"ד). ועוד. רמב"ם ריש הל' מלכים.

55) סהמ"צ להצ"צ מצות מינוי מלך פ"א ופ"ג, ע"ש באורך (בהבא לקמן ס"ח-יו"ד).

56) אבות פ"ג מ"ב.

57) פרש"י שלח טו, לט.

58) שמואל-א ט, ב. ונתבאר באוה"ת

וירא (כרך ד) תססד, ב. שם שה"ש (כרך ב)

59) כמ"ש (שמואל-א יב, יב) "ה'

אלקיכם מלכם", וכפי שאומרים "אנו עמך

ואתה מלכנו", ועד כדי כך, שהקב"ה מבקש

מבני" (ר"ה טז, סע"א. וש"ג) "אמרו לפני

מלכות .. כדי שתמליכוני עליכם" (כיון

ש"אין מלך בלא עם" (נסמן בתו"מ סה"מ

תשרי ע' רלד הערה 86), ועי"ז שהקב"ה

נעשה "מלך ישראל", נמשכת מלכותו של

הקב"ה גם בכל העולם (מהנחה בלתי מוגה).

הביטול להקב"ה. אבל כאשר הם נמצאים במצב כזה שחסר אצלם ביטול זה — זקוקים הם למלך בשר ודם, שע"י מורא מלכותו וכו' נפעל אצלם יראה וביטול למלך מלכי המלכים הקב"ה⁶⁰.

[והענין בזה:

המלך — בד בבד עם גודל ותוקף מציאותו, נרגש אצלו ביותר הביטול להקב"ה "כעבדא קמי מרי"⁶¹, עד כדי כך שאינו מציאות לעצמו כלל, כמודגש בדברי הגמרא⁶² בנוגע לפרטי החילוקים באופן הכריעה בתפלה, ש"המלך כיון שכרע שוב אינו זוקף". וענין זה מתבטא גם במשך כל היום — בהספר תורה ש"יוצאה ונכנסת עמו" ש"עושה אותה כמין קמיע ותולה בזרועו"⁶³.

וזהו תוכן הציווי "שום תשים עליך מלך", "שתהא אימתו עליך"⁶⁴ — שאימת המלך, היינו, יראתו וביטולו להקב"ה, תומשך אצל כל בני, שגם אצלם יהי ענין היראה והביטול להקב"ה⁶⁵].

אבל כאשר בני"הם כדבעי, וישנו אצלם ענין הנ"ל בביטול לאלקות מצד עצמם — אזי החידוש של (מינוי) המלך באופן נעלה יותר: המדריגות באלקות שבנ"י מצד עצמם אינם יכולים להגיע אליהם, להיותם למעלה מהשגתם — הנה המלך (שמצד מעלתו יש לו השגה גם בהם) ממשיך ומשפיע אותם לעם ישראל, וענין זה פועל בהם שתהי' אצלם גם דרגא נעלית יותר ביראה וביטול — ביטול שלמעלה מהבנתם והשגתם.

[ט. ובפרטיות יותר:

בענין היראה — יש (בכללות) ב' דרגות: (א) יראה תתאה, שעלי' אמרו⁶⁶ "אם אין יראה אין חכמה", (ב) יראה עילאה, שעלי' אמרו⁶⁶ "אם אין חכמה אין יראה", היינו, שתחילה צ"ל ענין החכמה — לימוד התורה, ועד להדרגא היותר נעלית בחכמה, ולאח"ז ועי"ז יכולים לבוא ליראה עילאה.

וענין זה מודגש אצל המלך הראשון — משה רבינו, עליו נאמר⁶⁷

63) סנהדרין כא, ב.

64) שם כב, א (במשנה). וש"נ.

65) מהנחה בלתי מוגה.

66) אבות פ"ג מ"ז. וראה תניא ספכ"ג.

רפמ"ג.

67) ברכה לג, ה.

60) וברגא זו, הצורך בענין המלכות הוא כדי לשלול את הענין ד"איש את רעהו חיים בלעו" — שה"איש", "איש שדה" דלעו"ז, לא יבלע ח"ו את "רעהו", איש דקדושה (מהנחה בלתי מוגה).

61) שבת י"ד, רע"א.

62) ברכות לד, ריש ע"ב.

"ויהי בישורון מלך", שענינו — תורה, "משה קיבל תורה מסיני ומסרה כו" 68 לכל בני", אשר, להיותו נשמה כללית שכולל את כל נש"י, הרי הוא ממשיך ומשפיע להם עניני התורה, כולל גם ענינים נעלים ביותר בתורה, שמצד עצמם הם למעלה מהשגתם של בני", ולכן יש צורך בפעולתו של משה רבינו — מצד ענין המלכות שבו — להמשיכם אצל בני", ועי"ז נפעל אצלם גם ענין היראה שלמעלה מהחכמה, יראה עילאה. ולהוסיף ולהעיר, שגם כאשר מדובר אודות פעולת המלך — משה רבינו — בהמשכת היראה עילאה, לאחרי הקדמת החכמה כו', הנה גם השפעת הגשמיות דבני" נמשכת על ידו.

והענין בזה — שהתורה (ענינו של משה רבינו) היא ה"צינור" שעל ידו נמשכים כל ההשפעות בעולם, כמ"ש 69 "אם בחוקתי תלכו" — שתהיו עמלים בתורה 70 — "ונתתי גשמיכם בעתם וגו'".

וכפי שמצינו בדורו של משה שכל עניני השפע לישראל, כולל גם השפעת בשר, הוצרכה להיות ע"י משה רבינו דוקא:

כאשר בני" ביקשו בשר, ומשה רבינו אמר "מאין לי בשר" 71, וכמבואר בחסידות 72 שמצד גודל מדרגתו של משה רבינו לא הי' יכול לצמצם את עצמו בהשפעת בשר — אמר לו הקב"ה "אספה לי שבעים איש מזקני ישראל גו' ואצלתי מן הרוח אשר עליך ושמתי עליהם גו' 73, והיינו, שאף שההשפעה היתה באמצעות שבעים הזקנים, מ"מ, הוצרכה להיות מרוחו של משה דוקא 74.

ולכאורה אינו מובן: כיון שמשה רבינו עומד במעמד ומצב שאינו יכול לצמצם את עצמו בהשפעת בשר, ומה גם ש"בשר שאלו שלא כהוגן" 75 — למה הוצרכה להיות השפעת הבשר מרוחו של משה דוקא, ולא היתה יכולה להיות רק ע"י הזקנים? אך הענין הוא — לפי שכל ההשפעות הם ע"י הצינור דתורה, שנמשך ע"י משה רבינו, שהוא הנשיא והמלך, "אשר יוציאם ואשר יביאם" גם בנוגע לעניניהם הגשמיים 65.

י. עפ"ז יתורצו שאלות הנ"ל:

שמואל הנביא רצה שמצבם של בני" יהי' באופן שיעמדו בביטול

סה"מ תר"ס ע' קיב. סה"מ קונטרסים ח"ב	68 אבות רפ"א.
שלג, ב. ועוד.	69 ר"פ בחוקתי.
73 (73) בהעלותך שם, טז"ז.	70 תו"כ ופרש"י עה"פ.
74 (74) סה"מ שם.	71 (71) בהעלותך יא, יג.
75 (75) פרש"י בשלח טז, ח.	72 (72) ראה לקו"ת בהעלותך לא, ג. לג, ב.

לאלקות מצד עצמם, ללא צורך במלך, והמלך יפעל אצלם את הדרגא היותר נעלית של ביטול ויראה (בכלל — יראה עיזאה)⁷⁶;

אבל בני" ביקשו "מלך לשפטנו ככל הגוים"⁷⁷ — מלך שיפעל אצלם שלילת הענין ד"איש את רעהו חיים בלעו" — שזה מורה שהיתה חסרה אצלם הדרגא דיראת שמים שצריכה להיות אצל בני" מצד עצמם. ולכן אמר הקב"ה "כי אותי מאסו גו'" — חסר אצלם יראת שמים.

ומובן, שאעפ"כ ויתר להם הקב"ה ("הָאֵט זיי דער אויבערשטער נאָכגעגעבן") וצוה למנות מלך — כי, כאשר אצל יהודי חסר ביראה, מאיזו סיבה שתהי', הרי אע"פ שצריך הוא לבד לבוא ליראה וביטול, ללא השפעת המלך, מ"מ, אי אפשר להמתין, ועד אז יהי' ח"ו יהודי ללא יראת שמים⁷⁸; צריך הוא תיכף למנות עליו מלך שיפעל אצלו ענינים הנ"ל, ואח"כ במשך הזמן יבוא לדרגת הביטול והיראה מצד עצמו, ועד גם לדרגות דסוג הב' — ע"י מלך, כנ"ל.

יא. מכל ענין יש להפיק הוראה בעבודת ה':

אע"פ שבזמן הגלות אין מלך — אמרו חז"ל⁷⁹ "מאן מלכי רבנן". כשם שישנה מצוה של מינוי מלך, עד"ז יש ליהודי ציווי של מלכי רבנן — "עשה לך רב"⁸⁰.

ובזה יש הוראה מענין הנ"ל:

ישנם החושבים שבנוגע לענינים נמוכים יכולים הם בעצמם להבין ולהחליט, ובמילא אינם צריכים לשאול אודותם אצל "רב".

המשנה אומרת "עשה לך רב", כל יהודי צריך שיהי' לו רב — ואילו הם חושבים שהכוונה בזה היא בנוגע לענינים נעלים, אבל כשמדובר אודות ענינים פשוטים, מאמין הוא בעצמו, ואינו זקוק להשפעה של רב. ביכלתו לפעול זאת לבדו.

ואף שעובר משך זמן ועדיין עומד הוא באותו מצב הנמוך — אעפ"כ חושב הוא שלא כדאי ללכת בשביל זה ל"רב". הוא ימתין "עד

להם כו", אבל אי"ז מעלת ענין המלוכה כפי שצ"ל ע"פ תורה.

78 כמו בהמה מדברית ("א נאָוּאָטנע בהמה") שאין עלי' בעה"ב (שיחת ליל א' דחה"ס תש"ה (סה"ש תש"ה ע' 34)) — מהנחה בלתי מוגה.

79 ראה גיטין ספ"ה.

80 אבות פ"א מ"ו ומט"ז.

76 כמו בדורו של משה, "דור דעה" (ראה ויק"ר פ"ט, א. במדבר"ר פ"ט, ג. וש"נ).

— מהנחה בלתי מוגה.

77 שמואל"א ח, ה. ועד"ז שם, כ. — ומש"נ בפ' שופטים (שם, יד) "אשימה עלי מלך ככל הגוים אשר טביבותי" — ראה רמב"ן שם, דמש"נ "אשימה עלי גו'" הוא "מרמיותי על העתידות שכן הי' כששאלו

שיערה עליו רוח ממרום⁸¹, עד שיתעורר ביראה כדבעי, ויתקן כל מה שצריך לתקן — בכח עצמו.

ועל זה היא ההוראה דמינוי מלך ברוחניות עתה: הגם ש(עליך) — אצל בני"י ענינו ופעולתו של מלך שייך בעיקר בנוגע למדריגות נעלות, הרי כשישנו מצב ד"אותי מאסו", ח"ו, או חשש למצב כזה — צריכים מיד להשתמש במורא המלך בשביל ענין זה.

יב. כמו כן ישנם כאלה שאומרים שאינם מוצאים לעצמם "רב".

עליהם לדעת שזהו מעצת ופיתוי היצר. כי בודאי לא אלמן ישראל⁸², ולא שייכת מציאות כזו שבין בני"י לא יהי' אחד שיש לו אהבת ה' ויראת ה' יותר ממנו, ובמילא יכול הוא להיות עבורו "רב"⁸³. אלא שבשביל זה צריך להיות "עשה" (גם מלשון "מעשין על הצדקה"⁸⁴, כפיית ישות עצמו) וגיעה — עליו להתייגע ולחפש⁸⁵, עד שימצא "רב". כי, על עצמו אסור לו לסמוך⁸⁶, ובהכרח שיהי' לו "רב". ו"יגעת ומצאת"⁸⁷ — אם יתייגע ויחפש באמת, ימצא "רב"⁸⁸.

וה"רב" ילמד וישנן ("איינלערנען") עמו את הפרשיות שהמלך הי' קורא בהקהל — שמע והי' אם שמוע וכו', שענינם קבלת עול מלכות שמים כו' (כנ"ל ס"ג), ולאחרי שיעורר אצלו את הדרגא התחתונה של ביטול וקבלת עול, ימשיך עליו גם את המדריגה הנעלית — יראה עילאה. ולכנה"ל שייכות מיוחדת לעקבתא דמשיחא, ערב ביאת משיח צדקנו — שענינו⁸⁹: רב (ילמד תורה לכל העם, אפילו לאבות ומשה רבינו⁹⁰) ומלך — מלכא משיחא.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן ניגון שמח].

* * *

86) כמחז"ל (אבות פ"ב מ"ד) אל תאמין בעצמך.	81) ע"פ ישעי' לב, טו.
87) מגילה ו, ריש ע"ב.	82) ראה ב"ר (פנ"ו, ז) "אין דור שאין בו כמשה".
88) ועד שימצא "רב" שהוא בדרגא של מלך, שהוא בתכלית הביטול להקב"ה, וכדאיתא בהוריות (יו"ד, א — במשנה) "שאין על גביו אלא ה' אלקיו" (מהנחה בלתי מוגה).	83) להעיר מפני הרמב"ם ורבינו יונה לאבות שם.
89) סהמ"צ להצ"צ שם.	84) בני"י לטו"ד סרמ"ח. נתבאר בד"ה ועבדי דוד תרצ"ט. וראה לקו"ת בחקותי מח, א.
90) לקו"ת צו יז, א. ש' האמונה פנ"ו ואילך. סהמ"צ שם.	85) ואם אינו מוצא בשכונתו — עליו לכתת את רגליו ולחפש בשכונה אחרת (מהנחה בלתי מוגה).

יג. במצות הקהל ישנם שני חלקים: הקהלת העם, והקריאה בתורה. ובקריאה בתורה גופא — הקריאה בתורה ע"י המלך, ושמיצת פרשיות התורה ע"י העם (כפי שמבארים מוני המצוות⁹¹).

כלומר: יש חיוב על כאו"א מישראל לשמוע קריאת פרשיות התורה, ויש חיוב על המלך או גדול הדור לקרוא פרשיות התורה, ואדרבה, חיוב הקריאה הוא בתוקף יותר, כי חיוב השמיצה הו"ע פרטי ששייך לכל יחיד בפ"ע, ואילו חיוב הקריאה הו"ע כללי שנוגע לכלל ישראל.

יד. ומזה מובן שכן הוא גם בנוגע לתוכן הענין ד"הקהל" כפי ששייך בזמן הזה — ובהקדמה:

הכלל "תורה היא נצחית"⁹² — קאי גם על מצוות התורה, להיותם חלק מהתורה, ולא עוד אלא שהם עיקר התורה, כמארוז"ל⁹³ "גדול תלמוד שמביא לידי מעשה".

ולכן, אע"פ שבזמן הגלות אי אפשר לקיים רוב המצוות עשה שתלויים בזמן שביהמ"ק קיים וישראל על אדמתם, מ"מ, גם אז המצוות הם נצחיים כמו שהתורה היא נצחית, שהרי הכלל "גדול תלמוד שמביא לידי מעשה" הוא גם בזמן שאי אפשר לקיים רוב המצוות הנ"ל — כי, נוסף על קיום המצוות בפועל ממש בעוה"ז הגשמי, שזהו העיקר, ובלשון הירדוע⁹⁴ "עשי לעילא", ישנו גם ענינם הרוחני של מצוות אלו בעבודת האדם, וכאשר אי אפשר לקיים את המצוות כפשוטם, צריך להיות עכ"פ ענינם הרוחני בעבודת האדם.

ועד"ז בנוגע לתוכנה של מצות הקהל, שקיומה ע"י המלך או (כאשר אין מלך) ע"י גדול הדור (כנ"ל ס"א) — הרי זה שייך ל"מאן מלכי רבנן", כל אחד ואחד בעירו ובסביבתו, שעליהם מוטלת האחריות והחובה, שזוהי גם זכות, לפעול על האנשים והנשים והטף שבסביבתם שיתוסף אצלם ביראת שמים.

וכשם שחיוב הקריאה דהמלך הוא בתוקף יותר מאשר חיוב השמיצה דכאו"א מהאנשים נשים וטף (כנ"ל) — כך גם החיוב ד"מלכי רבנן" לפעול בסביבתם הוא בתוקף יותר מאשר החיוב המוטל על האנשים והנשים והטף שצריכים לקבל השפעה מהם.

93) קידושין מ, ב. וש"נ.

94) זהר ח"ג קח, ריש ע"ב. ח"א קטו, א

(הובא בלקו"ת פינחס עח, ב).

91) ראה אנציק' תלמודית ערך הקהל

בתחלתו (ע' תמג). וש"נ.

92) תניא רפ"ז. וראה רמב"ם הל'

יסוה"ת רפ"ט. הל' מלכים פי"א סה"ג.

טו. ולא לדרשא קאתינא, אלא בנוגע למעשה בפועל:

תלמידי הישיבות — "מבן עשרים שנה ומעלה כל יוצא צבא בישראל"⁹⁵ — זכו ונמצאים בקרן אורה, בד' אמות של תורה, ואין להם עסק עם גשמיות העולם, כך שיכולים להתמסר לגמרי ללימוד התורה, ולהתקשר על ידה עם מלך מלכי המלכים הקב"ה (ע"ד מש"נ במצוות "היו מכבדין את המצוות שהן שלוחי"⁹⁶), שזהו"ע "מאן מלכי רבנן".

ולכן, צריך כל אחד מהם לידע שמוטלת עליו אחריות חובה וזכות כלפי אלה שנמצאים בסביבתו, אשר, מצד רוב התעסקותם בעניני העולם עלולים לשכוח ח"ו ש"לה' הארץ" — לאסוף אותם מזמן לזמן ולהראות להם איך שיהודים מכריזים "שמע ישראל", ולעורר אותם ליראת שמים, קבלת עול מלכות שמים וקבלת עול מצוות, וקיום מצוות מעשיות בפועל ממש.

יש להסביר להם, למשל, שהן אמת שצריכים להתעסק בעניני העולם, כמ"ש "ואספת דגנך גו'", ולא עוד אלא שהתורה אומרת שפלוגי הוא בעה"ב כו', אבל אעפ"כ, אין להפריז בכך יתר על המדה, וצריכים לידע שהפרנסה תלויה בברכתו של הקב"ה, ולכן צריכים להתנהג ע"פ הוראת הקב"ה בתורתו, וכיו"ב בענינים פשוטים.

ומובן שאין להמתין עד שיכבדוהו ויזמינוהו לומר דברי מוסר כו', אלא אדרבה, עליו מוטלת האחריות לאסוף ולהקהיל יהודים ולעוררם בעניני יראת שמים, להיותו איש כללי שבכחו להשפיע ולפעול בסביבתו, בדוגמת פעולת המוח והלב על כל אברי הגוף.

טז. ועוד זאת — שהפעולה בהסביבה שייכת ונוגעת גם לעבודתו בעצמו, שלכן, אין מקום לטענה של ביטול תורה, וכיו"ב, נוסף לכך שדבר ברור הוא שאין מצוה אחת מונעת לחברתה, שהרי שניהם הם ציווי הקב"ה.

ובפרטיות יותר:

הנהגתם של תלמידי חכמים צריכה לפעול גם על אלה שבשכנותם, כמובן מהמסופר בגמרא⁹⁷ אודות מאורעות שאירעו "בשיבבותי" של תלמיד חכם פלוני שהיו נוגעים אליו.

עירובין פ, א. תענית כא, ב. מגילה כד, ב.

מו"ק ט, סע"ב. כז, ב. חגיגה ג, א. ה, א.

יבמות עח, ב. קיג, א. כתובות סז, ב. גיטין

נב, א. ב"ב כה, סע"ב. סנהדרין לד, ב. לז, א.

קה, ב. חולין קלג, א. נדה ג, א.

(95) במדבר א, ג.

(96) תנחומא ויגש ו. וראה לקו"ת ויקרא

ב, א.

(97) ראה ברכות ז, א. יו"ד, רע"א. שבת

פ, ב. קטז, סע"א. קיט, א. קנב, סע"א.

ובנוגע לתלמידי הישיבות — הסימן להנהגתם כדבעי, הוא, לא רק כאשר רואים שלומדים תורה בהתמדה ושקידה, אלא גם כאשר רואים שכל אלה הנמצאים בסביבתם מכירים ומעריכים את מעלתם של לומדי תורה ומשתעשעים ("זיי צאָצקען זיך") עמהם, ובמילא, הרי זה פועל ומשפיע גם על ההנהגה שלהם, ובפרט כאשר התלמידים מדברים עמהם ומעוררים אותם כו', נוסף על היותם דוגמא חי' ע"י הנהגתם האישית. ומזה מובן שכאשר חסר בהפעולה על הסביבה — הרי זה מורה על החסרון בעבודתם בעצמם.

ולאידך גיסא, כאשר תלמידי הישיבות פועלים על הסביבה, אזי ניתוסף בהצלחתם בלימוד התורה, שנעשים מוחו ולבו זכים אלף פעמים ככה⁹⁸.

ובפרט כאשר הפעולה על הסביבה היא בעניני יראת שמים, שע"ז ניתוסף גם ביראת שמים שלו באופן נעלה יותר, ובמילא הרי זה פועל גם בלימוד התורה, שזוכה לכיין לאמיתתה של תורה, כמארוז⁹⁹ ל"והוי' עמו¹⁰⁰ שהלכה כמותו", והיינו, ש"תורת ה'" נעשית "תורתו"¹⁰¹, חד ממש.

ועד"ז בנוגע לכללות הנהגתו — שכיון שנעשה מלך ("מאן מלכי רבנן") ובעה"ב בכל הסביבה, הרי עאכו"כ שנעשה מלך על נה"ב ויצה"ר, כמ"ש בק"ש "ואהבת גו' בכל לבבך"¹⁰², "בשני יצריך"¹⁰³, שגם היצה"ר מתהפך לאהבה את ה', שע"ז ממלא הוא את רצונו של הקב"ה בתכלית השלימות.

* * *

יז. ישנם כאלה שיראים לעסוק בהשפעה על הזולת — שזהו"ע ד"הקהל" שצריך להיות גם בנוגע לאלה שהם בבחי' "טף" — מפני שחוששים שלא יספיק הזמן והכח לצורך העבודה עם עצמם.

ובפרט בידעם מעמדם ומצבם עד כמה חסר אצלם בשלימות העבודה, ובמילא — טוענים הם — צריכים תחילה לעסוק בעבודה עם עצמם, שהרי "עניי עירך קודמין"¹⁰⁴, ו"סמוך לפלטיריי" שלך לא הורשת¹⁰⁵.

98) תו"א בראשית א, ב. וראה אוה"ת שם (כרך ו) תתרכו, ב ואילך.
99) סנהדרין צג, ב.
100) שמואל"א טז, יח.
101) תהלים א, ב. וראה ע"ז יט, א.
102) ואתחנן ו, ה.
103) ברכות נד, א (במשנה). ספרי ופרש"י עה"פ.
104) ב"מ עא, א.
105) ספרי עקב יא, כד.

והמענה לזה — שענין זה הוא באחריותו של הקב"ה, אשר, כיון שתובע מיהודי ב' הענינים, הן העבודה עם עצמו להתעלות ("שטייגן") מדרגא לדרגא, והן העבודה עם הזולת, הרי בודאי נותן לו זמן וכח שיוכל לעסוק בשני הענינים, כמארז"ל¹⁰⁶ שאין הקב"ה מבקש אלא לפי כחן.

יח. ובוזה נכללת גם הנתינת־כח לעסוק בשני הענינים (עבודה עם עצמו ועבודה עם הזולת) גם יחד — עם היותם ב' תנועות הפכיות, כדלקמן.

ובהקדם מ"ש בספרי¹⁰² לענין אהבה ויראה — ש"אין לך אהבה במקום יראה ויראה במקום אהבה אלא במדת הקב"ה בלבד", היינו, שבמדת בשר ודם אי אפשר להיות אהבה ויראה ביחד, להיותם תנועות הפכיות, ורק בעבודת ה' אפשר להיות אהבת ה' ויראת ה' בבת אחת.

ועד"ז בנדר"ד — שבעבודת ה' יכולה להיות הן העבודה עם עצמו והן העבודה עם הזולת, עם היותם ב' תנועות הפכיות:

העבודה עם עצמו באה ע"י הקדמת החשבון־צדק בנפשו אודות מעמדו ומצבו, שחסר אצלו כו"כ ענינים, גם ענינים כלליים, וככל שיודע יותר מה שתובעים ממנו, אזי נרגש אצלו יותר החסרון במעמדו ומצבו, ובמילא עומד הוא בתנועה של כיווץ ומרירות, וכתוצאה מזה נעשית אצלו תשוקה גדולה להוסיף בהלימוד והעבודה עם עצמו.

ואילו בשביל העבודה עם הזולת יש צורך בתנועה של התפשטות והתנשאות דוקא — להאמין שבכחו לפעול על הזולת, ולעמוד בתוקף על דעתו בדברו אל הזולת, מבלי להתפעל מהתגובה של הזולת שעלול לומר לו: "וואָס ביסטו פאַר אַ זאָגער", "טול קורה מבין עיניך"¹⁰⁷, וכיו"ב — בידעו שיש ציווי בתורה "הוכח תוכיח את עמיתך"¹⁰⁸ [ומוסיף בכתוב "ולא תשא עליו חטא", כפירוש המפרשים¹⁰⁹ "שבזמן שיש בידו למחות ואינו מוחה אז דין הוא שיתפס בעבורו וישא עליו חטאו" (אע"פ שהפירוש הפשוט בכתוב אינו כן¹¹⁰)], ועד כדי כך שחיוב ההוכחה הוא "עד נזיפה" ואפילו "עד הכאה"¹⁰⁷ (אע"פ שהתוכחה צריכה להיות בדרכי נועם דוקא).

ונמצא, שבשביל הפעולה עם הזולת יש צורך בתנועה של

106) תנחומא נשא יא. במדב"ר פי"ב, ג.
 107) ערכין טז, ב. וש"נ.
 108) קדושים יט, יז.
 109) כלי יקר עה"פ.
 110) ראה פרש"י עה"פ.

התרחבות ("ברייטקייט") ותוקף דוקא — היפך מתנועת הכיוון והמרירות שבעבודה עם עצמו.

אמנם, אע"פ שבעניני העולם אי אפשר להיות ב' תנועות הפכיות, מ"מ, בעבודת ה' יכולים להיות ב' תנועות הפכיות — בכחו של הקב"ה, אשר, להיותו כל יכול ונמנע הנמנעות¹¹¹, דורש מיהודי ונותן לו את הכח שיוכל לעבוד עבודתו בב' תנועות הפכיות: תנועה אחת — בנוגע לעבודה עם עצמו, ותנועה הפכית — בנוגע לעבודה עם הזולת.

וע"ד ב' התנועות שמצינו ביהושפט — שנהג נשיאותו ברמה, וביחד עם זה, "כשהי' רואה תלמיד חכם הי' עומד מכסאו ומחבקו ומנשקו וקורא לו רבי רבי מרי מרי"¹¹².

יט. ולא זו בלבד שב' עניני עבודה עם עצמו ועם הזולת אינם בסתירה זה לזה, אלא אדרבה — שע"י העבודה עם הזולת ניתוסף סיוע גם בעבודה עם עצמו:

איתא בגמרא¹¹³ "רש ואיש תככים נפגשו מאיר עיני שניהם ה"¹¹⁴, בשעה שעני הולך אצל בעל הבית וכו", היינו, שע"י שנותן לעני את צרכיו, "נוקקין לו מן השמים למלא שאלותיו"¹¹⁵.

ומזה מובן גם בנוגע לעני ועשיר ברוחניות — "אין עני אלא בדעת ואין עשיר אלא בדעת"¹¹⁶ — שכאשר מקדיש מזמנו להתעסק עם הזולת שהוא במעמד ומצב של עני ורש בדעת, להדריכו וללמדו, ולהסיר אצלו את ההעלם וההסתר כו', אזי "מאיר עיני שניהם ה'", שהקב"ה עוזר ומסייע לו גם בעבודתו עם עצמו שתהי' באופן נעלה יותר שלא בערך.

וזוהי כללות ההוראה שתובעים מיהודי ליתן צדקה (לא רק בגשמיות, אלא) גם ברוחניות, בעניני "נר מצוה ותורה אור ודרך חיים תוכחת מוסר"¹¹⁷, ולא ידאג שע"י יחסר מזמנו עבור עבודתו עם עצמו, כיון שישנו פס"ד בפסוק ובגמרא ש"מאיר עיני שניהם ה'", שגם בעניניו תהי' לו סייעתא דשמיא באופן שלא בערך.

כ. ומלבד האמור לעיל בנוגע לחשבון בשכל — ניתוסף בזה עוד ענין עיקרי:

(111) ראה שו"ת הרשב"א ח"א סתי"ח.
הובא ונתבאר בס' החקירה להצ"צ לד, ב
ואילך. ובכ"מ.

(114) משלי כט, יג.

(115) פרש"י תמורה שם.

(116) ראה כתובות סח, סע"א. נדרים מא,
רע"א.

(117) משלי ו, כג.

(112) כתובות קג, ב.

(113) תמורה טז, א.

כאשר מישהו רואה אדם הטובע בנהר רח"ל, ומלבדו אין איש, ועד שיבוא מישהו אחר מי יודע מה יהי' בינתיים — הרי בודאי לא יכנס לחשבונות ופלפולים כו', אלא יזדרז תיכף ומיד לעשות כל התלוי בו להצילו.

ומזה מובן בנוגע לימינו אלה, שישנם מים רבים, מים הזידונים, שעלולים לשטוף ולהטביע רבים מבנ"י שמצד גודל העם-הארצות שלהם אינם מקיימים תומ"צ, ובמילא עלולים להתנתק ח"ו מהמעמד ומצב ד"אתם הדבקים בה' אלקיכם חיים"¹¹⁸, ו"מכלל הן אתה שומע לאו"¹¹⁹ — הרי במצב כזה אין מקום לשאלות כו', ובודאי צריכים תיכף ומיד לילך ולהתעסק בהענין ד"הקהל את העם האנשים והנשים והטף" כדי לפעול עליהם "ליראה את ה'".

אלא מאי, מה יהי' אתו בעצמו — יבוא אח"כ ויתבע מהשי"ת לקיים את הבטחתו "מאיר עיני שניהם ה'", ובודאי יקיים השי"ת הבטחתו, לא רק בעוה"ב, אלא שתהי' לו הצלחה גם בכל עניניו בעוה"ז, בפועל ממש.

כא. ויש להתחיל בזה בפועל ממש תיכף ומיד — מתוך קבלת עול, היינו, שלא להמתין על ההבנה וההשגה והגעשמאק שבדבר, ע"ד הענין דניסוך היין, אלא יש להתחיל באופן שהוא ע"ד ניסוך המים, שאין בהם טעם, כי אם מצד הצמאון שבדבר, היינו, הצמאון לקיים דבר ה' (כמדובר בהתוועדות שלפנ"ז¹²⁰) — הציווי ד"הקהל את העם" שצריך כל אחד לפעול בסביבתו, אשר, להיותו "עמוד חזק וכבוד גדול בדת", הרי זה ענין אחד עם כללות עבודתו, כך שלא שייך לחלק בין עבודה אחת לחברתה, ובלשון הרמב"ם¹²¹ "עשה מצוה אחת כו'" — איזו שתהי'.

ובימינו אלה מוטל חיוב זה על כל אלה השייכים לד' אמות של תורה — דכיון שבנוגע לתורה נאמר¹²² "בי מלכים ימלוכו", נעשים הם בבחינת "מלך" להשפיע ולפעול בכל הסביבה שלהם בעניני יראת שמים, ולא זו בלבד שאין זה בסתירה לעבודתו עם עצמו, אלא אדרבה, עי"ז יתוסף עוד יותר בההתקשרות שלו עם התורה, ובמילא גם בהענין

(120) שיחת שמחת בית השואבה סט"ז ואילך (לעיל ע' 36 ואילך).

(121) הלי' תשובה פ"ג ה"ד.

(122) משלי ח, טו. וראה יומא עב, ב.

(118) ואתחנן ד, ד. וראה אבות דר"ג ספל"ד.

(119) פרש"י פ' שופטים יז, כ. ועוד.

ד"בי מלכים ימלוכו" — להיות מלך על כל רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו, מלך בה"עיר קטנה" שלו¹²³, להנהיגה ע"פ רצון הקב"ה.

ותוספת נתינת כח בכהנ"ל ע"י השמחה — ככל עניני עבודת ה' שצריכים להיות בשמחה דוקא — שפורצת גדר¹²⁴, לצאת מכל המיצרים וגבולים, הן בנוגע לעצמו, והן בנוגע להפעולה על הזולת, ועד כדי כך, שאפילו אלה שלא האמינו בכחם וחשבו שאבדה תקוותם ח"ו, יוצאים מהמיצרים וגבולים שלהם, ועד שפועלים גם בסביבתם כו', ועד שפועלים שהעולם כולו נעשה מואר ב"תורה אור".

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן "ממצרים גאלתנו", ובאמצע הניגון עמד מלא קומתו ורקד על מקומו].

* * *

כב. דובר לעיל¹²⁵ אודות השייכות דד' המינים לד' הסוגים דבנ"י, כדאיאת במדרש¹²⁶ ש"אתרוג" ש"יש בו טעם ויש בו ריח" מורה על "בני אדם שיש בהם תורה ויש בהם מעשים טובים" (מצוות), ו"לולב" ("כפות תמרים"¹²⁷) ש"יש בו טעם ואין בו ריח" מורה על אלה שיש בהם תורה ואין בהם מעשים טובים", ועד"ז בשאר המינים — כיון שלימוד התורה צריך להיות באופן של הבנה והשגה דוקא, שזהו"ע הטעם, משא"כ קיום המצוות שצריך להיות באופן של קבלת עול דוקא, היינו, לא מצד הבנה והשגה, אלא מצד ציווי הקב"ה, "חוקה חקקתי גזירה גזרתי"¹²⁸, וענין זה קשור עם "ריח" — "ריח ניחוח", "נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני"¹²⁹ (משא"כ לימוד התורה שהו"ע של מזון, כמ"ש¹³⁰ "ותורתך בתוך מעי").

ואף שאצל כאו"א מישראל צריכים להיות ב' הענינים, הן הענין דתורה (טעם) והן הענין דמצוות (ריח) — כידוע¹³¹ בפירוש המשנה¹³² "ותן חלקנו בתורתך", שלכאו"א מישראל יש חלק מיוחד בתורה השייך לו, ובנוגע למצוות אמרו רז"ל¹³³ "אפילו פושעי ישראל מלאין מצוות

נדרים לב, ריש ע"ב. וראה תניא פ"ט.	במדב"ר רפי"ט. וראה רמב"ם הל' מעילה
124) ראה בארוכה סה"מ תני"ז ס"ע רכג	בסופן.
ואילך.	129) ויקרא א, ט ובספרי ופרש"י. ועוד.
125) שיחת שמחת בית השואבה ס"י	130) תהלים מ, ט. וראה תניא ספ"ה.
(לעיל ע' 30).	131) ראה לקו"ש חי"ג ע' 116 ואילך,
126) ויק"ר פ"ל, יב.	ובהערה 34 שם.
127) אמור כג, מ.	132) אבות פ"ה מ"כ.
128) לשון חז"ל — תנחומא חוקת ג.	133) עירובין יט, א. חגיגה בסופה.

כרמון" — מ"מ, יש חילוקים בבני" גופא, שיש כאלה שענינם העיקרי הוא תורה, ויש כאלה שענינם העיקרי הוא מצוות:

בעלי-עסק שעוסקים בעניני העולם, הן אלה שעוסקים במסחר והן אלה שעוסקים בעבודת האדמה — אף שגם הם צריכים ללמוד תורה, מ"מ, כיון שעיקר ענינם הוא קיום המצוות שנתלבשו בדברים הגשמיים שבעולם, ציצית בצמר גשמי ותפילין בקלף גשמי וכו', ובפרט שישנם ריבוי מצוות התלויות בארץ דוקא, לכן נמשלו להדס שיש בו ריח ואין בו טעם;

ויושבי אוהל שנמצאים תמיד בד' אמות של תורה ותפלה — אף שגם הם צריכים לקיים את המצוות שנתלבשו בדברים הגשמיים שבעולם, מ"מ, כיון שעיקר ענינם הוא לימוד התורה, ואין להם הרבה הזדמנויות לבוא במגע עם עניני העולם כו', לכן נמשלו ללולב שיש בו טעם ואין בו ריח.

כג. והנה, נוסף על ענין הטעם המודגש בלולב ("כפות תמרים") שרומז על ההבנה וההשגה שבלימוד התורה — יש בו גם הענין דעשיית פירות, כדאיתא בגמרא¹³⁴ "ד' מינין שבלולב ב' מהן עושין פירות" (דאתרוג ותמרים), וכדרשת חז"ל¹³⁵ על הפסוק¹³⁶ "צדיק כתמר יפרח", "מה התמרה עושה פירות כך הצדיקים עושים פירות".

ומזה מובן גם בנוגע ליושבי אוהל שנמשלו ללולב, "כפות תמרים" — שעבודתם צריכה להיות באופן של עשיית פירות, היינו, שלא להסתפק בעבודתם עם עצמם, אלא לפעול על אחרים שגם הם יהיו בבחינת תמרים — כדאיתא בגמרא¹³⁷ "מה תמר זה אין לו אלא לב אחד, אף ישראל אין להם אלא לב אחד לאביהם שבשמים", ועד שיהיו גידולים וגידולי גידולים, פירות ופירי פירות עד סוף העולם¹³⁸.

כד. ועוד ענין בזה:

בנוגע ללולב שנקרא בכתוב בשם "כפות תמרים" — יש לחקור אם צריך להיות אילן שגדלים בו תמרים, או שזהו רק סימן שיהי' ממין זה שבדרך כלל גדלים בו תמרים, אף שאילן זה עצמו אין בו תמרים¹³⁹.

(138) ע"פ ל' חז"ל — כתובות רפ"ט.

ועוד.

(139) ראה גם שיחת שמחת בית השואבה

דאשתקד — לקו"ש חכ"ב ע' 132 ואילך.

וש"נ.

(134) מנחות כו, א (ובפרש"י).

(135) במדב"ר פ"ג, א.

(136) תהלים צב, יג.

(137) סוכה מה, ב.

וע"ד שמצינו בנוגע לערבה, שאף שבכתוב נאמר¹²⁷ "ערבי נחל", הרי הכוונה בזה היא רק שצריך להיות ממין זה שבדרך כלל גדל בנחל, אף שערבה זו עצמה גדלה (לא בנחל, אלא) בהר¹⁴⁰.

וכמו כן מצינו בנוגע לחנוכה — כידוע הקושיא איך הדליקו המנורה בשמן שנעשה ע"י נס, הרי התורה אמרה "שמן זית", ולא שמן נס? ומהתירוצים על זה — שהכוונה היא שצריך להיות שמן שדומה בתכונותיו לשמן זית, אף ששמן זה עצמו לא בא מן הזית¹⁴¹.

ובנוגע לענייננו — איתא במשנה¹⁴² ש"ציני הר הברזל (ציני דקלים) כשרות", והיינו, דקלים שאין עושים פירות, ועכ"פ עושים פירות רעים¹⁴³, ואעפ"כ הם כשרים.

כה. וההוראה מזה — שגם כאשר יהודי נמצא במעמד ומצב שעדיין אין ביכלתו לעשות פירות, ועכ"פ אין ביכלתו לעשות פירות טובים ומשובחים, אין לו להמנע ח"ו מלימוד התורה (ענינו של הלולב), — כמובן ממאמר חז"ל¹⁴⁴ "לעולם יעסוק אדם בתורה ומצוות אע"פ שלא לשמה" (כיון שאינו לומד כדי לקנטר ח"ו, ולומד על מנת לעשות, כדאיתא בתוס'¹⁴⁵), ומבטיחים לו "שמתוך שלא לשמה בא לשמה", ועד"ז אמרו חז"ל⁹³ "גדול תלמוד שמביא לידי מעשה", וכיון שהתורה פוסקת כן, הרי בודאי שכך יהי' בפועל ממש (אף שמצד כח הבחירה יכול הדבר להתארך משך זמן כו') —

אלא בד בבד עם השתדלותו בעצמו בלימוד התורה, ומתוך הוספה יתירה ביראת שמים, צריך להשתדל גם לפעול על אחרים כפי יכלתו, וסוכ"ס יעזור לו הקב"ה שיוכל לעשות גם פירות טובים ומשובחים.

וגם כאשר טוען שמצד טבעו אין ביכלתו לעשות פירות טובים ומשובחים — צריך לידע שהתורה היא בעה"ב על טבע העולם לשנותו כו', כדרשת חז"ל¹⁴⁶ על הפסוק¹⁴⁷ "לא-ל גומר עלי", שכאשר ב"ד מקדשים את החודש נעשה שינוי בטבע העולם (בתול' חזרוין), ועאכו"כ שבכחה לשנות טבעו של יהודי, ובפרט יהודי שנמצא בקרן אורה, שלומד

(140) סוכה לג, סע"ב. רעים .. שאין נושאין פירות".
 (141) ראה בארוכה "רשימות" חוברת קעד ע' 7 ואילך.
 (142) סוכה כט, ב (ובפרש"י).
 (143) להעיר מפרש"י סנהדרין צו, א: "צינייתא דבבל — דקלים מרים .. דקלים".
 (144) פסחים נ, ב. וש"נ.
 (145) ד"ה וכאן — פסחים שם, ובהנסמך שם עה"ג.
 (146) ירושלמי כתובות פ"א ה"ב. וש"נ.
 (147) תהלים נו, ג.

תורה ויודע שזוהי תורתו של הקב"ה כו'. וכיון שבכח התורה לשנות את הטבע — הרי כל העומד כו' כאילו נעשה הדבר¹⁴⁸, וצריך רק להביאו מההעלם אל הגילוי, ומה טוב — בהקדם האפשרי.

כו. ונתינת-כח מיוחדת בזה — בימי סגולה דחודש השביעי, שבהם נמצאים במעמד ומצב של התעוררות יתירה,

— הן בתחלת החודש, בר"ה ויוה"כ^פ ועשיית שעליהם נאמר¹⁴⁹ "דרשו הוי' בהמצאו גו'", אפילו "ביחיד", והן בהמשכו, בחג הסוכות, "בכסא ליום חגיגו"¹⁵⁰, שאז העבודה היא בקו השמחה —

שמצד זה נקל יותר לכאו"א מישראל לגלות את הכח והיכולת שלו ולהביאם אל הפועל, כולל גם בנוגע להענין דעשיית פירות,

וזוהי ההכנה ש"יעשו כולם אגודה אחת" — לא רק האתרוג עם הלולב שמתאימים ושייכים זל"ז ("א פאָר קליידער"), אלא גם עם ההדס והערבה, אשר, על כל אחד מהם דרשו חז"ל¹⁵¹ "זה הקב"ה" (כמוזכר לעיל¹⁵²), מהגדול שבגדולים עד לקטן שבקטנים, כולל גם הטף, ואפילו אלה שעדיין לא הגיעו לחינוך, שגם עליהם פועלים "ליראה את ה'" (כנ"ל בארוכה) — "לעשות רצונך בלבב שלם", מתוך אהבת ה' ויראת ה', ומתוך שמחה, במשך כל השנה כולה.

* * *

כז. כיון שהתועדות זו שייכת לאת"ה (איגוד תלמידי הישיבות)¹⁵³, הרי כאן המקום להורות כמה ענינים בקשר לכך.

— באמת לא היו צריכים להמתין על הוראות, שכן, מההדרכות שישנם בתורה בכלל, ובפרט כפי שנתבאר ע"י רבותינו נשיאינו, היו צריכים להבין לבד מה לעשות.

אבל אעפ"כ, כיון שאמרו מלכתחילה שיתנו הוראות, הרי ליפטר בלא כלום אי אפשר, ולכן יש לנצל התועדות זו — שקשורה עם את"ה — ליתן איזה הוראות בנוגע לאת"ה, ובהזדמנות אחרת, במשך הזמן, יוסיפו עוד ענינים בזה, מלבד מה שניתן להוסיף בכל מקום ומקום לפי תנאי המקום.

(148) ראה פסחים יג, סע"ב. וש"נ.

(149) ישע"י נה, ו. וראה ר"ה יח, א. וש"נ.

(150) תהלים פא, ד.

(151) ויק"ר פ"ל, ט.

(152) שיחת שמחת בית השואבה סמ"ב

(לעיל ע' 59).

(153) ראה בארוכה תו"מ ח"ד ע' 301

ואילך.

כח. ובהקדם האמור לעיל שכללות העבודה שנדרשת מיהודי בכלל, ובפרט מתלמידי הישיבות שאינם עסוקים בל"ט מלאכות דעובדין דחול ולכן תובעים מהם יותר — היא בב' ענינים: עבודה עם עצמו, וגם עבודה עם הזולת — כציווי התורה "ואהבת לרעך כמוך"¹⁵⁴, ש"זה כלל גדול בתורה"¹⁵⁵, ובלשון תרגום בשלילת הפכו — "דעלך סני לחברך לא תעביד זו היא כל התורה כולה ואידך פירושה הוא"¹⁵⁶.

וגם העבודה עם הזולת מוטלת על כאו"א, כי, כל אחד, יהי' מי שיהי', יש לו איזה ענינים שבהם יכול לעזור לזולתו — כמו בצדקה כפשוטה, כפי שמצינו בסיפור הגמרא¹⁵⁷ אודות רבי עקיבא וזוגתו, שאליהו הנביא נדמה להם כאיש עני וביקש מהם מעט תבן, "אמר לה ר' עקיבא לאנתתי' חזי גברא דאפילו תיבנא לא אית לי", היינו, שאע"פ שהיו עניים מרודים, מ"מ, יכולים היו ליתן מעט תבן לאדם שאפילו תבן לא הי' לו. ומזה מובן גם בנוגע לצדקה רוחנית — שכל אחד יש לו איזה ענין שבו יכול לעזור לזולתו, ע"י קיום הציווי "הוכח תוכיח את עמיתך"¹⁰⁸.

וכשם שכל אחד, מבלי הבט על מעמדו ומצבו, יכול להוכיח ולעזור לזולתו — כך יכולים לעזור ולפעול על כל אחד מישראל, היינו, שגם מי שנמצא בדרגא תחתונה, יכולים לפעול עליו ולהעמידו בקרן אורה.

וכידוע תורת הבעש"ט¹⁵⁸ על הפסוק¹⁵⁹ "כי תראה חמור שונאך גו": כאשר תסתכל בעיון בהחומר (חמור) שלך שהוא הגוף, תראה שהוא שונאך, ועוד תראה שהוא רובץ תחת משאו — המשא דתומ"צ שנתן הקב"ה כדי לזכך את הגוף, והוא מתעצל בקיומו. ואולי יעלה בלבבך לחדול מעזוב לו — הנה על זה נאמר: "עזוב תעזוב עמו", שצריך לברר את הגוף ולזככו. וכשם שהדברים אמורים בנוגע להחומר שלו, שאין להתחשב בכך שכתחלת העבודה הרי הוא במעמד ומצב ד"שונאך", וצריך לעזור לו — כמו כן אין להתחשב בהחומר של הזולת, ובאיזה מעמד ומצב שהוא צריך לעזור לו.

והנה, בנוגע לעבודה עם עצמו, שבזה נכללים גם הענינים פשוטים המוכרחים ע"פ שו"ע — אין צורך ב"איגוד", כיון שכאו"א יכול לפעול

(158) ראה כתר שם טוב בהוספות סכ"א.
וש"נ (נעתק ב"היום יום" כח שבט).
(159) משפטים כג, ה.

(154) קדושים יט, יח.
(155) תו"כ ופרש"י עה"פ.
(156) שבת לא, א.
(157) נדרים נ, א.

אותם לבדו, גם ללא התעוררות ע"י הזולת; ומטרת ה"איגוד" היא בנוגע לעבודה עם הזולת, אשר, מצד הקושי שבדבר — אם מצד המעמד ומצב שלו שחושב שאין לו מה ליתן להזולת, או מצד המעמד ומצב של הזולת, שחושב שאי אפשר לפעול עליו — יש צורך בהתעוררות מיוחדת, שנעשית עי"ז שכו"כ מישראל מתאחדים יחדיו ב"איגוד".

כט. ובנוגע לפועל:

כל אחד מחברי האיגוד ישתדל להגביל משך זמן קצר שבו יפעל לכל-הפחות על יהודי אחד בענין של יראת שמים, לימוד התורה וקיום המצוות.

וכדי שתהי' תוספת הצלחה בפעולה זו,

— שהרי בודאי תהי' הצלחה בזה, כיון שזהו ציווי של הקב"ה, אלא שההצלחה גופא יכולה להיות בכמה אופנים, במשך זמן ארוך או בהקדם, בקושי או בנקל כו', הנה כדי שתהי' תוספת הצלחה, בהקדם ובנקל ומתוך שמחה —

אזי העצה היא — נתינת צדקה (שהיא כללות כל המצוות¹⁶⁰, ולכן נקראות כולם בשם צדקה¹⁶¹), שכן, כאשר הקב"ה רואה שיהודי נותן צדקה לחבירו אף שאינו חייב לו מאומה, אזי מתנהג גם הקב"ה עמו באופן של צדקה, ליתן לו תוספת הצלחה בעניניו.

הזמן המיוחד לנתינת הצדקה הוא — ביום שני וביום חמישי (כדלקמן), וכל הרוצה יתן גם בערב שבת, והעיקר — שיהי' הדבר באופן של קביעות, אם כי בלי נדר. ולכן, לא יתחילו ליתן סכום גדול, כי אם פרוטה, אבל פרוטה זו תהי' מממונו דוקא, ובמשך הזמן כל הרוצה יוסיף עוד יותר, אבל העיקר בזה הוא לא הכמות, כי אם הקביעות שבדבר.

וכאשר תהי' קביעות ליתן צדקה בימים שני וחמישי שבהם בתי דינין יושבין¹⁶², למטה, ועד"ז למעלה — אזי יפסקו בב"ד של מעלה שתומשך תוספת הצלחה לכאו"א, להעמידו בקרן אורה.

ל. ועוד ענין שנוגע במיוחד בימינו אלה, עקבתא דמשיחא, "שנפלה סוכת דוד עד בחי' רגלים ועקביים שהיא בחי' עשי"י"¹⁶³ — לימוד הלכות הצריכות כדי לידע את המעשה אשר יעשון:

162) ב"ק פב, א.
163) תניא אגה"ק ס"ט.

160) ראה תניא פל"ז (מח, ב).
161) ראה תו"א וישב כט, ג. לקו"ת ראה כג, ג. ובכ"מ.

לדאבוננו יש הזנחה בלימוד חלק אורח חיים בשולחן ערוך, ויש להנהיג בין בניי בכלל, תלמידי הישיבות בפרט, וחברי את"ה בפרטי פרטיות, לקבוע משך זמן בכל יום, עשר או חמש עשרה דקות, ללמוד הלכות הצריכות למעשה בשולחן ערוך אורח חיים.

והכוונה בלימוד זה — לא הפלפול והשקו"ט, אלא לימוד וידיעת ההלכות הצריכות בכל יום, כמו דיני הפסק בתפלה, ברכות ק"ש, ברכת הנהנין וברכת המזון וכיו"ב, שכן, השאלות שמתעוררות בענינים אלה הם מעשים שבכל יום, ובעת מעשה אי אפשר להתחיל לעיין בשולחן ערוך — גם אם הוא יודע היכן לחפש דין זה, אלא צריך לידע מלכתחילה את פרטי ההלכות השייכים למעשה בכל יום.

לא. ג' ענינים הנ"ל — לפעול על יהודי אחד חיזוק בלימוד התורה וקיום המצוות, ליתן צדקה בימים שני וחמישי (וכן בערב שבת), וללמוד בכל יום שולחן ערוך אורח חיים — יהיו התחלה טובה בכל הענינים של "איגוד תלמידי הישיבות".

ולהעיר, שענינים הנ"ל נראים דברים קלים, ובשביל זה אין צורך לכאורה בה"שטורעם" של איגוד כו'.

אמנם, הרי אמרו חז"ל¹⁶⁴ על הפסוק¹⁶⁵ "אורח חיים פן תפלו גוי", "לא תהא יושב ושוקל מצוותי של תורה .. אחת קלה שבקלות ואחת חמורה שבחמורות", וראי' לדבר ממצות שילוח הקן, שהיא קלה שבקלות, ואעפ"כ, גדול שכרה כחמורה שבחמורות, כמ"ש¹⁶⁶ "למען ייטב לך והארכת ימים", לא רק בעולם הבא, אלא גם בעולם הזה.

ועד"ז בנדו"ד, שאף שנראים דברים קלים, יש לעסוק בהם מתוך שטורעם, ולא להתפעל ממה שיאמרו אחרים, כהוראת השו"ע בתחלת חלק אורח חיים: "אל יבוש מפני בני אדם המלעיגים" — בידעו שזוהי שליחותו של הקב"ה.

ועי"ז זוכים לאריכות ימים — לא רק ריבוי ימים, אלא גם אריכות ימים, היינו, שכל יום הוא ארוך¹⁶⁷, להיותו ממולא בענינים של חיים אמיתיים, וממולא בכל עניני טוב וברכה שנותן הקב"ה "מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה"¹⁶⁸ בעניניו הפרטיים של כאו"א.

(164) תנחומא עקב ב. דב"ר פ"ו, ב. (167) ראה תו"מ — רשימת היומן ס"ע ירושלמי פאה פ"א ה"א. ועוד. שסו ואילך. וש"ג.
(165) משלי ה, ו. (168) נוסח ברכה הג' דברהמ"ז.
(166) תצא כב, ז.

לב. [ואח"כ הוסיף כ"ק אדמו"ר שליט"א ואמר:]

כיון שכל ענין צריך להיות בסדר מסודר — כדאי שה"ממונה" על האיגוד, בכל מקום ומקום, לא יסמוך על כך שבודאי יודעים חברי האיגוד ע"ד הוראות הנ"ל ומקיימים אותם, אלא מזמן לזמן יזכיר ויעורר את חברי האיגוד ע"ד קיום הוראות הנ"ל.

כמו כן יש להוסיף ולהבהיר, שהשיעורים האמורים בכל ג' ענינים הנ"ל — לפעול על יהודי אחד, ליתן פרוטה לצדקה, וללמוד שו"ע או"ח עשר או חמש עשרה דקות בכל יום — אינם אלא "שיעור למטה", היינו, שזוהי מדה היותר פחותה, אבל אין להם שיעור למעלה¹⁶⁹, וכל המוסיף מוסיפין לו.

אלא, שאין להתחיל מיד בשיעור גדול, שאז לא יהי' קיום לדבר, אלא באופן ד"מעט מעט אגרשנו"¹⁷⁰, שעיי"ז יהי' קיום לדבר לאורך ימים, וכל זה יוסיף הצלחה שיראו פרי טוב בעמלם, הן בנוגע לעצמו והן בנוגע להזולת.

* * *

לג. דובר לעיל (ס"א ואילך) בנוגע למצות הקהל, שהמלך קורא בתורה "פרשיות שהן מזרזות אותן במצות ומחזקות ידיהם בדת האמת", "ליראה את ה'" — שענין זה שייך גם בזמן הזה, עיי' "מאן מלכי רבנן". והנה, יש כאלה שמבינים אמנם את גודל האחריות והחובה והזכות המוטלת עליהם לפעול על הזולת בעניני יראת שמים, אפילו כשמדובר אודות יהודי אחד,

— כמובן ממאמר הבעש"ט¹⁷¹ שנשמה יורדת לעולם למשך שבעים-שמונים שנה בשביל לעשות טובה ליהודי בגשמיות ובפרט ברוחניות, היינו, שבשביל עשיית טובה ליהודי בגשמיות ובפרט ברוחניות, כדאי להוריד נשמה מתחת כסא הכבוד לעוה"ז התחתון, שהסט"א והקליפות גוברים בו¹⁷² —

ועאכו"כ כשמדובר אודות פעולה על הזולת באופן ד"הקהל את העם האנשים והנשים והטף" שבכל הסביבה, ומה גם שפעולה זו תביא פירות ופירי פירותיהן (גידולי גידולין) עד סוף כל העולם¹³⁸,

169) ע"פ לשון חז"ל — ביצה טז, ב. (171) ראה כתר שם טוב בהוספות סר"ט. וישנ' (נעתק ב"היום יום" ה אייר).
170) משפטים כג, ל. (172) ראה תניא פ"ו. פכ"ד.

ובכל זאת לא עסקו בכך עד עתה, או שלא עסקו בכך כדבעי למהוי — לא מצד החסרון ביראת שמים ח"ו, אלא מפני שיש כאלה שאומרים להם שאין בכחם לפעול על הזולת, ולועגים עליהם שבלאה"כ לא יצליחו לפעול על הזולת כו'.

והמענה לזה: כיון שזוהי שליחותו של הקב"ה ע"י ציווי התורה, צריך הדבר להעשות מתוך תוקף של מלך — "מאן מלכי רבנן", "בי מלכים ימלוכו"¹²² — שאין לו לשית לבו לדברי העם, אלא לדבוק במילוי השליחות שניתנה לו מהקב"ה, מתוך ידיעה שבודאי ניתנו לו גם הכחות הדרושים למילוי שליחות זו.

לד. ובענין זה יש הוראה ולימוד מהמלך הראשון — שאול המלך:

ובהקדמה — שאע"פ שגם משה רבינו הי' מלך¹⁷³, מ"מ, עיקר ענין המלכות מצד הציווי "שום תשים עליך מלך" — שנאמר במשנה תורה, בסמיכות לפטירת משה בז' אדר — התחיל לאחרי הכניסה לארץ, כמארז"¹⁷⁴ "ג' מצוות נצטוו ישראל בכניסתן לארץ, להעמיד להם מלך כו", ונמצא, שהמלך הראשון — בשלימות — הוא שאול¹⁷⁵.

והנה, בנוגע לשאול המלך — איתא בגמרא¹⁷⁴ "בן שנה שאול במלכו"¹⁷⁵ .. כבן שנה, שלא טעם טעם חטא, "לא הי' בו שום דופי".

אמנם, חטאו של שאול הי' — שכאשר הלך למלא את שליחותו של הקב"ה להחרים את עמלק, הנה במקום למלא את השליחות בכל התוקף של מלך, התחשב בדעת העם ש"חמל .. על מיטב הצאן והבקר", והוסיפו להסביר שכוונתם היא "למען זבוח לה"¹⁷⁶ — סברא שהתקבלה בדעתו של שאול, וכתוצאה מזה, הנה במקום דברי שאול "הקימותי את דבר ה'¹⁷⁷", אמר לו שמואל: "כי מאסתה את דבר ה' וימאסך ה' מהיות מלך על ישראל"¹⁷⁸.

ולכאורה, הנהגתו של שאול שהי' קטן בעיניו ולא רצה להתגדל על העם¹⁷⁹, היא, מצד תכונת הענוה שלו, שהי' "נחבא אל הכלים" (אמר שמה אינו ראוי לגדולה)¹⁸⁰, שעל זה אמרו¹⁸⁰ "ענוה גדולה מכולם", ועד ש"שלא לשמה נמי עדיפא",

(177) שם, יג.

(178) שם, כו.

(179) ראה רד"ק שם, יז.

(180) שם יר"ד, כב (ובפרש"י).

(173) רמב"ם הל' ביהב"ח פ"ו הי"א.

(174) יומא כב, ב.

(175) שמואל"א יג, א.

(176) שם טו, טו.

— ולהעיר, שאף שבכל עניני תומ"צ אמרו חז"ל¹⁴⁴ "לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצוות אע"פ שלא לשמה", ועאכו"כ במצות הצדקה שבה לא נוגע כוונת הנותן, כדאיתא בספרי¹⁸¹ שה"מאבד סלע מתוך ידו ומצאה עני והלך ונתפרנס בה מעלה עליו הכתוב כאילו זכה", מ"מ, לא מצינו לשון גדלות בענין "שלא לשמה" מלבד בענין הענוה —

ואעפ"כ אמר שמואל לשאול שענוה זו היא שלא במקומה — "אם קטן אתה בעיניך ראש שבטי ישראל אתה וימשחך ה' למלך על ישראל"¹⁸², ולכן, ה' צריך למלא את שליחותו של הקב"ה ("וישלחך ה' בדרך וגו'"¹⁸³) בתוקף של מלך, מבלי להתחשב כלל בדעת העם.

לה. ומזה למדים הוראה בנוגע ל"מאן מלכי רבנן":

אמרו חז"ל¹⁸⁴ "והמתנשא לכל לראש"¹⁸⁵ .. אפילו ריש גרגותא מן שמיא מנו ליי", ועאכו"כ כשמדובר אודות שררה של "מלכי רבנן", שיש להם את הכח של התורה (עי"ז ש"נתן לנו את תורתו וחיי עולם נטע בתוכנו") — "בי מלכים ימלוכו" — שע"י פס"ד התורה נעשה שינוי במציאות העולם¹⁴⁶.

וכיון שכן, צריך להיות אצלם התוקף של מלך בכל הקשור למילוי שליחותו של הקב"ה, הן בנוגע לעבודה עם עצמם, והן בנוגע לעבודה עם הזולת והסביבה כולה, מבלי להתפעל ממה שיאמרו אחרים כו'.

ואם יש איזה מניעה ועיכוב — צריכים לידע שזהו מצד השמאל, ובמילא צריכים לצאת ולהלחם נגד זה. וכאשר עומדים בתוקף המתאים לצאת למלחמה — אזי מתבטלים כל המניעות והעיכובים ללא צורך ביגיעה יתירה כו'.

וכפי שמצינו במלחמה דכיבוש ארץ ישראל, החל מיריחו, "מנעולה של ארץ ישראל"¹⁸⁶, שכאשר אנשי הצבא הקיפו את העיר עם ארון ברית ה', ותקעו בשופרות, אזי "ותפול החומה תחתיו"¹⁸⁷; והיינו, שהיו צריכים רק לעמוד מוכנים למלחמה, שכל היוצאים בצבא יחגרו כלי זינם יעמדו מוכנים בתוקף של מס"ג, ואז נופלים אויביהם לפניהם.

ומזה מובן גם בנוגע לעבודתו של כאו"א בחלקו בעולם, לעשות

(185) דברי הימים-א כט, יא.

(186) ראה נחומא בהעלותך יו"ד.

במדב"ר פט"ו, טו.

(187) יהושע ו, כ.

(181) תצא כד, יט.

(182) שמואל-א טו, יז.

(183) שם, יח.

(184) ברכות נח, סע"א. וש"נ.

ממנו ארץ ישראל¹⁸⁸ — "ארץ שרצתה לעשות רצון קונה"¹⁸⁹, "ארץ אשר גו' תמיד עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה"¹⁹⁰ — שצריך רק לעמוד בתוקף מבלי להתפעל ומבלי להתיירא משום דבר, ובלשון הכתוב¹⁹¹ "אל ירך לבככם אל תיראו ואל תחפזו ואל תערצו מפניהם", כמבואר במדרשי חזו"¹⁹² פרטי הענינים דצהלות סוסים, הגפת תריסין וכו', שרומז על כל אופני המניעות והעיכובים בעבודת האדם, ואז עוזר הקב"ה שלא יצטרכו למלחמה בפועל.

ובכל זה ניתוסף נתינת כח בחג הסוכות שבו מקיימים מצות ד' מינים — כדאיתא במדרש¹⁹³ "במה שישראל יוצאין מלפני הקב"ה ולולביהן ואתרוגיהן בידן אנו יודעין דישראל אינון נצחייא", היינו, שכאור"א מישראל מנצח את כל המנגדים ונעשה מלך בעיר קטנה שלו ובחלקן בעולם וממלא ומשלים את שליחותו של הקב"ה בשמחה וטוב לבב.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר שכל אלה שעדיין לא אמרו לחיים, יאמרו לחיים (באמרו שהשעה כבר מאוחרת, קרוב לחצות לילה).

אמר לאחד שיאמר "לחיים" עבור נכדו שנכנס לבריתו של אאע"ה, שהרי גם הוא בכלל "טף" שצריכים להביא ל"הקהל", וברכו שיגדלוהו לתורה לחופה ולמעשים טובים¹⁹⁴].

* * *

לו. בנוגע לניסוך המים — איתא במשנה¹⁹⁵: "צלוחית של זהב מחזקת שלשה לוגים הי' ממלא מן השילוח" (מעייין הוא סמוך לירושלים), היינו, שצריך להיות מי מעייין, מים חיים דוקא.

אבל בהמשך המשנה¹⁹⁶: "כמעשהו בחול כך מעשהו בשבת, אלא שהי' ממלא מערב שבת חבית של זהב שאינה מקודשת ומניחה בלשכה. נשפכה או נתגלתה הי' ממלא מן הכיור, שהיין והמים מגולין פסולין לגבי מזבח".

194 (194) כשהלה אמר "לחיים" וטעם קצת מהכוסית — אמר לו כ"ק אדמו"ר שליט"א בבת-שחוק: בעת הברית נותנים מעט יין על שפתיו של התינוק; אבל עבור חסיד — אין זה מספיק...
195 (195) סוכה מח, א (ובפרש"י).
196 (196) שם, ב.

188 (188) ראה אג"ק אדמו"ר מהוריי"צ ח"א ע' תפה. לקו"ש ח"ב ע' 621. ועוד.
189 (189) ב"ר פ"ה, ח.
190 (190) עקב יא, יב.
191 (191) פ' שופטים כ, ג.
192 (192) סוטה מב, א"ב. הובא בפרש"י עה"פ.
193 (193) ויק"ר פ"ל, ב.

והטעם שמים מגולין פסולין לגבי מזבח — "משום דחיישינן שמא שתה מהן נחש והארס מעורב בהן"¹⁹⁷, והחסרון שבזה — יש לפרש בב' אופנים: (א) "שאינו מנסך מים כשיעור שהרי הארס משלים לשיעורן"¹⁹⁷, (ב) "משום הקריבהו נא לפחתך"¹⁹⁸.

לז. ויש לבאר הלימוד וההוראה מזה בעבודת האדם:

נתבאר לעיל¹²⁰ שכללות הענין דניסוך המים מורה על עבודה שלמעלה מטעם ודעת, שזהו"ע הקבלת עול. והיינו, שאע"פ שמציאותו של האדם היא שכל, מ"מ, פועל על עצמו ענין של קבלת עול, הקדמת נעשה לנשמע.

והסיבה לכך שיש בכחו להניח את שכלו על הצד ולהקדים נעשה לנשמע — לפי שאצל כאו"א מישראל יש הענין ד"מעין גנים באר מים חיים"¹⁹⁹, מעיין דוקא, שאינו פוסק, והיינו, שהוא מקושר עם אמיתות המציאות.

וזהו הרמז בניסוך המים ש"הי' ממלא מן השילוח" (מעיין דוקא) — שמצד ה"מעיין" שבכאו"א מישראל, שהו"ע התקשרותו עם אמיתות המציאות, יכולה להיות עבודתו באופן של קבלת עול, הקדמת נעשה לנשמע (שזהו"ע ניסוך המים).

לח. אמנם, גם לאחר ששמלאים מים מן השילוח, יש צורך להיזהר שהנחש לא יטיל בהם ארס:

נחש — קאי על נחש הקדמוני, שעל ידו נעשה ענין תערוכת טוב ורע בעולם²⁰⁰ ועד לענין החטא כו'.

ונחש זה יכול לבוא ולהטיל ארס גם במים שנלקחו מן השילוח — לטעון אליו שמצד גודל מעלתו בתורה, אינו זקוק לענין הקבלת עול, וכיו"ב.

— האמת היא שגם מי שהוא גדול בתורה צ"ל אצלו קבלת עול, וכפי שמצינו באחיתופל שאף שהי' גדול בתורה, מ"מ, לא הגנה תורתו עליו לפי שלא הי' אצלו ענין היראה כו'²⁰¹. אבל אעפ"כ יכול היצה"ר להתחכם נגדו כו', להיותו "אומן במלאכתו", ובלשון כ"ק מו"ח

(200) ראה תו"א בראשית ה, ג ואילך.

תו"ח שם ל, א ואילך. ובכ"מ.

(201) ראה תוס' חגיגה טו, סע"ב.

(197) פרש"י שם.

(198) תוס' שם.

(199) שה"ש ד, טו. וראה לקו"ת חוקת

סב, ב ואילך. ובכ"מ.

אדמו"ר²⁰²: "דער קלוגינקער", וכמארז²⁰³ "כך אומנתו של יצה"ר היום אומר לו עשה כך וכו", שאינו אומר ליהודי שלא יקיים תומ"צ, כיון שבודאי לא ישמע אליו, ולכן מתחכם לבוא לכל אחד לפי חושיו כו',

ולדוגמא: לכן תורה — מביא ראיות לדבריו מן התורה [כמרומו גם במאמר חז"ל²⁰⁴ "המן מן התורה מניין, המן²⁰⁵ העץ" — שזהו הפסוק שבו מדובר אודות חטא עה"ד שבא ע"י הנחש], ועד שמטהר את השרץ בק"ן טעמים²⁰⁶, היינו, שגם בדבר האסור מן התורה מוצא ק"נ טעמים להיתר,

וככל שתגדל מעלתו של יהודי, יתחכם עליו היצה"ר עוד יותר, וכמארז²⁰⁷ "כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו", וכפתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר²⁰⁸ בשם אביו אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע, שלפעמים מתלבש היצה"ר באיצטלא של משי ("זיידענע זופיצע") כו',

וכל כך גדלה התחכמותו של היצה"ר, עד שאמרו חז"ל²⁰⁹ שהקב"ה מתחרט עליו שבראו, "דכתיב²¹⁰ ואשר הרעותי".

והעצה לשמור על המים שלא יבוא נחש ויטיל בהם ארס — שלא יהיו המים מגולים, אלא מכוסים, וענינו בעבודה, שלא מספיק לימוד נגלה דתורה (מים מגולים) בלבד, אלא צריך להיות גם לימוד נסתר דתורה, ואז ילך לבטח דרכו — דרך ה'.

לט. ויש להוסיף בביאור טעם הפסול דמים מגולים, "שמא שתה מהן נחש והארס מעורב בהן" — "שאינו מנסך מים כשיעור":

לכאורה אפשר לחשוב שגם אם יהיו המים מגולים לפי שעה ויכנס בהם ארס של נחש — אין בכך כלום, כיון שהארס בטל בששים או באלף ורבבה וכיו"ב.

ולדוגמא: לא איכפת לו אם ישנו משך זמן שחסר אצלו ביראת שמים, ולימודו שלא לשמה — כפי שהתורה עצמה אומרת "לעולם יעסוק אדם כו' אע"פ שלא לשמה"¹⁴⁴ — כיון שבמשך רוב הזמן הנהגתו היא כדבעי.

(206) ראה עירובין יג, ב.
 (207) סוכה נב, סע"א.
 (208) ראה אג"ק שם. ח"י ע' שצד. סה"ש
 תרפ"ה ס"ע 83.
 (209) סוכה נב, ב.
 (210) מיכה ד, ו.

(202) לקו"ד ח"ג תקטז, א. וראה אג"ק
 שלו ח"ד ע' סז (נעתק ב"היום יום" כג סיון).
 לקו"ד ח"ב שיח, א ואל"ך.
 (203) שבת קה, ב.
 (204) חולין קלט, ב.
 (205) בראשית ג, יא.

והמענה על זה — שהן אמת שהארס בטל ברוב ולא יקלקל יותר, אבל אעפ"כ, מצד הארס נחסר בהשיעור הדרוש, שהרי "מים יוצרו"²¹¹, שלכאור"א ניתן מספר הימים הדרוש לו למלאות את שליחותו בעולם, לא פחות, וגם לא יותר, כדי שלא יהי' לבטלה. וא"כ, כאשר מתערב ארס של נחש אפילו לשעה קלה — הרי אף שיתבטל ברוב, מ"מ, יחסרו אצלו הענינים שהי' צריך לפעול בשעה קלה זו, ושוב לא יוכל להיות במעמד ומצב ד"בא בימים"²¹², "יומין שלמין"²¹³.

מ. אמנם, גם אם לאחרי שמילאו מים מן השילוח, נתגלו המים (שאז יש לחשוש שמא שתה מהם נחש כו') — יש עצה למלא מן הכיור: כיור — דינו כמקוה²¹⁴, שאף שהמים אינם מים חיים, מ"מ, כיון שאין בהם תפיסת ידי אדם²¹⁵, הרי הם מטהרים.

ועד"ז בנוגע לניסוך המים — שגם אם אין מי מעיין, מים חיים, מ"מ, כאשר מניח את שכלו הצדה, ולוקח מים שאין בהם תפיסת ידי אדם, בדוגמת מי מקוה, "מקוה ישראל ה'"²¹⁶, וכמדובר לעיל²¹⁷ שזהו"ע "מי הדעת הטהור"²¹⁸, שבהם מטביל את ראשו (שכלו) — אזי יכול לנסך המים ע"ג המזבח.

— ולהעיר, שהענין ד"מקוה ישראל ה'" שייך ליוהכ"פ, כדאיתא במשנה²¹⁹ "אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרים מי מטהר אתכם, אביכם שבשמים, שנאמר²²⁰ וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם, ואומר מקוה ישראל ה'"; ויוהכ"פ שייך לסוכות — שבו ישנו הענין דניסוך המים — כידוע²²¹ שמענן הקטורת דיוהכ"פ נעשה סכך הסוכה.

ולא עוד אלא שגם אז נעשה ניסוך המים ע"ג המזבח מתוך שמחה גדולה²²², שממשיכה ברכה והצלחה בכל עניניו על כל השנה כולה.

* * *

(218) ראה רמב"ם הלי' מקואות בסופן.

(219) יומא בסופה (פה, ב).

(220) יחזקאל לו, כה.

(221) ראה תו"מ סה"מ תשרי ע' קסג, ובהנסמן שם בהערה 5.

(222) בענין זה נזכר שגודל השמחה דניסוך המים קשור עם זה שהצדוקים אינם מודים בניסוך המים, כמו הפירסום בקצירת העומר (ראה בארוכה שיחת שמחת בית השואבה דאשתקד בתחלתה (תו"מ ח"ד ע' 43 (ואילך)).

(211) תהלים קלט, טז. וראה לקו"ש חט"ז ע' 273. וש"נ.

(212) חיי שרה כד, א.

(213) ראה תו"מ סה"מ חשון ע' שטז. וש"נ.

(214) ראה זבחים כב, א. רמב"ם הלי' גיאת המקדש פ"ה הי"ב ואילך.

(215) ראה ירושלמי יומא פ"ג ה"ח.

(216) ירמ' יז, יג.

(217) שיחת שמחת בית השואבה סמ"א

(לעיל ע' 57).

מא. [ניגנו הניגון "ניע זשוריצי כלאָפּצי", וכ"ק אדמו"ר שליט"א עמד על מקומו ורקד משך זמן רב. ואח"כ אמר:]

כיון שישנם בין המסובים שאינם יודעים את התיבות של ניגון זה ופירושו — אבארם בקיצור, והעיקר הוא הפירוש הפנימי שבדבר, כפי ששייך לכאו"א לפי ענינו.

כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר²²³ שניגון זה ניגנו חסידי אדמו"ר האמצעי, בשפת המדינה שחיו בה, ופירושו, שלא ידאגו כו', כיון שתיכף יגיעו ל"מרוזח" ושם יהי' משקה.

ותוכן הדברים — ביטוי ההשתוקקות והתקווה של חסידים לבוא אל הרבי ולשמוע חסידות, שלכן, גם כאשר נמצאים בדרך, הנה למרות טלטול וקשיי הדרך (ריבוי הגשמים וכיו"ב) — אין מקום לדאגה, מצד התקווה והבטחון שתיכף באים אל הרבי, ושם יהי' "משקה" — לרוות את הצמאון האמיתי לדבר ה', באר מים חיים, דברי אלקים חיים.

וכן הוא גם בנוגע לכללות מעשינו ועבודתנו במשך זמן הגלות — שלמרות חשכת הגלות, אין מקום לדאגה כו', כיון שישנה הבטחת הקב"ה אשר גלה דברו ע"י עבדיו הנביאים²²⁴, נשיאי הדור בכל דור ודור, שבודאי באים להמטרה והתכלית — מחזו חפצם — של כללות העבודה, בגאולה האמיתית והשלימה, שאז יהי' שלימות הגילוי דמקור מים חיים, א"ס האמיתי.

ובכח זה נעשית כללות העבודה דזמן הגלות באופן של הליכה בעילוי אחר עילוי מתוך שמחה וטוב לבב.

וזוהי גם הנתינת כח שלוקחים מחג הסוכות, "זמן שמחתנו", ובפרט שמחת בית השואבה, וההמשך בשמע"צ ושמח"ת — להמשיך השמחה גם בעבודה ד"ויעקב הלך לדרכו"²²⁵, אשר על ידה באים תיכף ומיד — "בעתה אחישנה"²²⁶ — להגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, במהרה בימינו ממש.

[טרם צאתו אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:]

אָ גוטן יו"ט, אָ גוטן מועד, ויה"ר שנפגש בשמחות, ובמהרה ביותר ("גאָר אין גיכּן").

225) לשון הכתוב — ויצא לב, ב. וראה תו"מ ח"ב ע' 47. וש"נ.

226) ישעי' ס, כב. וראה סנהדרין צח, א.

223) סה"ש תש"א ע' 112. וראה תו"מ

ח"ו ע' 130, ובהנסמן שם.

224) ע"פ עמוס ג, ז.